

עשרת הכרכים לזאב זיבוינסקי

הידוע לך על האיכות
המשוכחת של עבודת
ק ש ת ?

ק ש ת מ נ ק ה ו צ ו ב ע ת

מאזני צדק

שני מאדאם וורדו יהודה הראל

השעור האחרון נתקרב לסיומו. המורה המזוקן הוסיף להרצות בקולו המשועמם על השפעת הגאונות הבבלית על הספרות הערבית בימי הזוהר בספר רד. דומה שאיש מתלמידי כתה ח' לא הקשיב להרצאה. כל העינים היו נעו צות בחלון הפתוח, שבעדו חדרו לחדר ירחות אביב מוקדמים.

מבית קפה סמוך עלתה מנגינת טאנגו מוכרת, שליחתה את זמזומו השקט של עווי. עיניו של עווי היו פקוחות לרוחה, בשעה שבעד שיניו נסתננה המנגינה: "אל נא תאמרי לי שלום..."

— עווי! חזור על ניתוח השפעת הגאונות! — נשמע קולו של המורה. עווי לא שמע. דמיונו היה הרחק מן הכתה. הוא הסתכל בצמותיה של שולה.

— עווי אתה שומע אותי? — חזר המורה על דבריו ברוגזה.

— צחקו חבריו לכתה העיר את עווי מתרדמת-חלומו. הוא נתחייך והי חל מגמגם:

— כן, אני... מה שאלת אדוני המור רה?!

— צא מן הכתה, המתן לי אחרי השיעור...

עווי יצא. ליד הדלת הספיק להאזין לקטע המוסר הקבוע. שהיה אגרוני נומי מאד והזכיר לא אחת רפת ודיר חזירים.

עווי נתיישב על המדרגות מול חדר המורים וחזר להרהורי האביב והתנועה.

לפתע שמע צעדים. ברוח הצר שבין המדרגות ומסדרון הקולבים ראה שתי צעירות, שניסו להסתיר את גילן הצעיר תחת מעטה צבע רעשני. הצעירות עטו קו בבדיקה מדוקדקת של המעילים התלויים על הקולבים.

— זהו — שמע קולה של אחת הצעירות, ששכבת אודם-שפתים הגיעה עד לסנטרה. — זה של בחור... לא! — מקדה

בה ובתרבותה ורוח, האחירה בארץ השמש והשירה לייתה אותו עד סוף ימיו.

"אדמי" הוא, אולי, הסיפור העמוק ביותר בשרשרת סיפוריו. יסודות הש" קפת עלומו תוכל למצוא בו בגלוי ובהסתר. גורס דוקא במקום שמת" רחשים מעברייסבע מסתוריים ממצב למשגהו, ש"ש"ם מוחש ביותר אותו ריחיניחוח של התעלומה הגדולה, רחף כנפי האליהוצר החולף על פני-המקום ומטההקסמים בידו... שלושה דברים נהדרים ברא אלוהים: ילדות, עלומים ואשה..."

נאומיו של זיבוינסקי בשנות חייו, מי ימנה מספרם? — בהם מתגלמת כל פעלתנותו, אם בשדה המדיניות ואם בשדה הספרות. בכל אחד מהם מהדהדת סופת חייו. בכאן תמצא את סוד המוח שקיפד את פתיל חייו בע" דו מלא כוח עלומים. כאן עוברות לנגד עיניך סערות רוחות ולבטי נפש: פרשת הלגיון העברי, מאסר עכו, משפט ירושלים, הקונגרסים הציוניים, המלח" מה בחלוקה, האיבוקאציה ותחנות-חיים רבות אחרות. בכרכים אלה תמצא את זיבוינסקי כחווה מדיני, כמתחה קו לדרך העם בעתיד — ציונים שעד היום הם בחינת חזון שלא נתגשם.

את קו המדיניות שהיה מקובל עליו שילב זיבוינסקי במישרין ובעקפין. ב"יהודון" הוא מקפל בפיסקה אחת קצרה — "לדבר עברית ולהרביץ בפר" צוף... בסצינאריו שכתב עוד בשנות העשרים, הרואה עתה אור בפעם הרא- שונה, הוא רוקם לו אגדת-פלאים על רקע הגליל. וגם כאן הוא קובע את יעדו של החלוצ הציוני: — "לחלוצ אין מקצוע, אין חיבות ומאיות, אין "אני משלו. החלוצ — רק מסמר-ברזל, התקע בכל אשר ידרש לארץ. החלוצ הוא רסיס של רצון-האומה".

והרומן ההיסטורי המופלא "שמ" שון, יותר משהוא רומן היסטורי הוא רומן מדיני בן זמנו. צואתו של שמ" שון רבת חזון היא — "אספו ברזל, המליכו מלך ולמדו לצחוק..."

עשרת הכרכים לזיבוינסקי אינם כל כתביו, אך כבר היום אפשר לר- אות בהם מצבת-זכרון למהיג ציוני שהקדיש את כל חייו למטרה האחת, ללא כל רתיעה, מתוך ראייה בהירה של סוף הדרך. באוטוביוגרפיה שלו הוא מציין את המשבר הגדול בחייו, שבא לאחר אותה פגישה עם יהודי אחת העיירות בגליציה. עד אז שקוע היה בעולם האשליית של אנושות ר" געת; מני אז רתם עצמו כולו להב" טיח חיים לעמו שלו. הספרו על הרצל הוא הספר גם עליו עצמו:

"הוא את עצמו שרף באש יוקדת, אש עבודת הקדש לציון — וביום שחרור נמסור לה למולדת רק את עפר פודנו הגאון..."

את מחצית חייו העלה בכתב. פעילותו הדינאמית של אדם היא על פי רוב בעוכרי ספרי זכרונות. לא בכדי העלו גדולי כל הדורות את תולדות חייהם, אם בכלל, רק בערוב יומם, בתקופת הדמדומים, בימי מרגוע אחרונים על פני אדמת. אף על פי כן, שונים הם כעלי האוטוביוגרפיות זה מזה. יש בהם אנשי יוהרה ואנשים הסובלים מתסביך נחיתות, מגבכי מלות רהב ומזלזלים בוולת, טוררי קהל הקוראים עד למ" ריטת עצבים בדקדוקי עניות, כאילו כאמת יש לקרוא ענין בכל פרט ופרט ולא בתמונה הכללית. טרופקי, מר סוליני, צירציל, וייצמן וגדולי-הדור רבים אחרים כתבו את ספרי חייהם; כל אחד וצביונו שלו, עד כי יש בכ" חך ללמוד עליהם מדרך כתיבתם יותר משניתן לך לשפוט לפי פעליהם...

האוטוביוגרפיה של זיבוינסקי פני- נה ספרותית היא. מקצר הוא בדברים, אף על פי כן מתגלית לנגד עיניך נש" מתו בכהירות, רואה אתה לפניך ר" מאנטיקון בן המאה ה-19, האדם המ" מין בכל לבו בקדושת-חיי הפרט. דומה כאילו כורע זיבוינסקי ברך בפני קור" או, אך עושה הוא זאת בגאון, מתוך הכרת ערך עצמו, אביר שמקומו לא יכירו כמאה ה-20 המתפרעת...

כרך השירים הוא בהיקף קוסמופוי ליטי. זיבוינסקי מציג לך את זגטה ואדגר אלאן פו, גטה ועומר כיים. ברוב עינותנותו מציג על עצמו מתרגמו של ביאליק לרוסית, שהוא איננו משרי רה, אך נעימת שירה מהדהדת בכל רשימה שכתב ובכל נאום שנאם בחי י"ו. לתרגם את "העורב" ולא לגרוע מן המקור אף צליל אמיתי אחד יכול רק משורר. ושירי ציון עצמם — הרי פייטן בכל רמ"ח אבריו עולים מתוכם, אם שירי תלחי הם, המנון בית"ר או "כולה שלי..."

נראה לי, ש"חמשתם" הוא מיטב יצירתו של זיבוינסקי. את כל אהבתו רחיית הגעגועים ל"בירת העלייה על הים השחור" השקיע המחבר בספר זה. הוא עצמו הגדיר את מהות הרומן — "נחלת עבר עצוב-ואהוב". בבירות רבת באירופה נודמן לו למתהיג הגולה להת" גורר בחייו — בפאריז ובלונדון, ברי מא ובברלין. אך אהבה אחת בלבד הי תה לו — אודסה. כל שרועה להכיר את רקע ימי נעוריו של "אלטאלינה" חייב לקרוא את "חמשתם" — וזהו אוטוביוגרפיה של תקופת עלומים. וזיבו" טינסקי הנער אינו אלא אחד כדוגמת סריוזיה, מרוסיה, ליקה, מרקו וטוריק, שאותם תיאר ביד אמן גאוני.

סיפוריו של זיבוינסקי מעולם אחר הם. מי יודע אם הנוער בארץ כיום יבין לרוח הדור שחלף? "דיאנה" — טיפוס נדיר הוא בזמרת, אך מצוי, אולי, עד היום באיטליה. אותה ארץ הפכה למור לת שניה לזיבוינסקי. הוא נטמע

לסני מונחים עשרה כרכים מכתבי זאב זיבוינסקי. אוצר בלום הוא. נכס ספרותי מופלא במסכת חייה-התרבות העבריים הנרקמים עתה מחדש במדינתנו. לכתוב על כרכים אלה דברי הערכה — פשוט לא יתכן. זוהי "אני ציקלופדיה זיבוינסקיאנה", משל לא דם העומד נבון באולם אחד עצום, שמדפיס-ספרים עמוסי כרכים, מזדקרים לעיניו מכל צד, ויש מישהו הדורש ממנו לבחור את הספר הטוב ביותר מבין כולם. זיבוינסקי מזמין אותך לבקר בעולמות כה שונים ומגוונים, עד כי אין בכוחך בלתי אם לקלוט בני-רשמים וקטעי-הידים בנטיעתך הרא" שוי". ואמנם מסע הרפתקני הוא, בחרי נת נודדי. "עליזה בארץ הפלאות". רק כשניתן לך להשתהות רגע קט ממהלך, לנשום עמוקה, מצטיירת לנגד עיניך דמות ענקית-העובר על פניך בחי ליסות-חייו — תקופות סער ותקופות שלחה, החי של יצירה ספרותית רבת חן ורומאנטיקה שחלפה ואף חזון ש"י רם נתגשם. כל הקורא בעשרת הכרכים חש בהוד מיוחד של העבר, ברטט ההוה ובצפייה לבתלי הנודע בעתיד.

עובדה היא, שעד כה לא נכתב עדיין ספר שימצה את אישיותו של זיבוינסקי ואין פלא בזה. כדי להג" דיר את ספיספ התכונות והכשרונות של אותו גאון יש צורך בחבר-מומחים מיוחד, שיתכנסו יחד להעריך את הא" דם מכל צדו. זכרני מקרה אחד מימי הסטודנטיות המרוחקים של כתב הס"י רים הללו בלונדון. נתכנסו כמה מבני הארץ בגולה לערוך "ליל שימורים", כ"ו לקבוע — במה כוחו של זיבו" טינסקי גדול איזו "רעמה ממחלפות שערו" גדולה יותר! בזה אחר זה חייו את דעותיהם בני החבורה וקשרו כת ריגדולה לזיבוינסקי המשורר, הפי ליטוניסט, המספר, הנאם, הבלשן, התועמלן, איש החזון המדיני, הדרמ" טורג, הפובליציסט והוגה הדעות וכ" יוצא באלו. סערת הדברים הגיעה לשיר אה, אך לכלל החלטה לא הגענו. רק זאת הסכמנו בינינו: יום אחד נזמין אלינו את "הנבחן" עצמו, כדי להמ" טיר עליו שאלות בעליהם... עד שלא סימננו את הויכוח והנה עלו אלינו דיירי כל אותו הבנין וגירשונו בגידור סיפם...

בימים אפורים אלה אם יש את צונן להתעלות מן ההתי העגום מסבי כך, סולינא אחד מעשרת הכרכים, — ולו גם תיעשה הבחירה בעינים עצומות — שקע בכורסתך ויודע אני, כי תוך חמש דקות מובטח לך שתרחרך בעול- מות עליונים.

הנה, הכרך הראשון לפני — האוטו- ביוגרפיה של זיבוינסקי. חן ספרותי שורה על כל שורה ושורה בה המחבר לא השלים את מלאכתו. למעשה רק (הוצאת ערי זיבוינסקי, ירושלים.

צהלה ושמחה בכל עיר וכפר, —